

Öğretmen Adaylarının Empati Düzeyleri ile Proaktif Kişilik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Examining The Relationship Between Empathy Levels And Proactive Personality Levels Of Prospective Teachers

ÖZET

Bu çalışmada öğretmen adaylarının empati düzeyleri ile proaktif kişilik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. İlişkisel tarama modelinde tasarlanan araştırmaya Erzurum Atatürk Üniversitesinde 2023-2024 öğretim yılında öğrenim gören 295 öğrenci katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu”, Totan, Doğan ve Sapmaz (2012) tarafından Türkçe’ye uyarlanan Toronto empati ölçeği ve Akın vd. (2011) tarafından Türkçeye uyarlanan “Proaktif Kişilik Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizinde normallik analizi yapılmıştır. Normal dağılım gösterdiği için t- testi ve pearson korelasyon analizleri yapılmıştır. Sonuçlar $p < .050$ anlamlılık düzeyine göre değerlendirilmiştir. Verilerin iç tutarlık değerlerinin incelenmesi amacıyla Cronbah’s Alpha analizi uygulanmış ve yüksek düzeyde güvenilir olduğu saptanmıştır. Yapılan analizler sonucunda, katılımcıların empati düzeylerinde cinsiyetler arasında farklılık olduğu, proaktif kişilik düzeylerinde ise farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Empati ve proaktif kişilik düzeylerinde sportif aktivite yapma durumlarına göre katılımcılar arasında farklılık tespit edilmemiştir. Katılımcıların empati düzeyleri ile proaktif kişilik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen adayı, Empati, Proaktif kişilik, Sportif aktivite.

ABSTRACT

In this study, it was aimed to examine the relationship between pre-service teachers' empathy levels and proactive personality levels. The study, which was designed in the relational survey model, was attended by 295 students studying at Erzurum Atatürk University in the 2023-2024 academic year. ‘Personal Information Form’, Toronto empathy scale adapted into Turkish by Totan, Doğan and Sapmaz (2012) and “Proactive Personality Scale” adapted into Turkish by Akın et al. (2011) were used as data collection tools. Normality analysis was performed in the analysis of the data. Since the data showed normal distribution, t-test and Pearson correlation analyses were performed. The results were evaluated according to the significance level of $p < .050$. Cronbah's Alpha analysis was applied to examine the internal consistency values of the data and it was found to be highly reliable. As a result of the analyses, it was determined that there was a difference between genders in the empathy levels of the participants, while there was no difference in the proactive personality levels. There was no difference between the participants in empathy and proactive personality levels according to their sportive activity status. It was determined that there was no significant relationship between the participants' empathy levels and proactive personality levels.

Keywords: Teacher candidate, Empathy, Proactive Personality, Sports activity

GİRİŞ

Eğitim, birey ile bireyin içinde bulunduğu sosyal çevre arasında formal ve informal biçimde oluşan bir süreçtir. Eğitim sürecinde birey, içinde bulunduğu toplum verdiği kültürel değerleri anlamak, toplum içinde beklenen ve geçerli olan davranışları kazanmak zorundadır. Her toplumu var eden bireylerin, içinde bulunduğu toplumu geliştirerek devam ettirecek nitelikleri kazanabilecek amaçlar doğrultusunda yetiştirmek ister. Bu nedenle öncelikli olarak toplumun bireylerde bulunmasını istediği özellikler saptanır, daha sonra bunlar uygun bireylere eğitim yoluyla aktarılmaya çalışılır (Çilenti, 1988). Bireyin bulunmuş olduğu toplum içerisinde veya farklı toplumlarda, kendi çıkarları için veya toplumun beklentileri için uygun niteliklere sahip olarak yetişmesi gerekmektedir. Eğitim sürecinde bireylerin toplumun ve kendi beklentileri karşılayabilecek özelliklere sahip olarak yetişebilmesi, eğitim sürecinde etkin rol alan eğitimciler (öğretmen) tarafından gerçekleştirilmektedir.

Öğretmenlik mesleği; sosyo/kültürel, ekonomik, bilimsel ve teknolojik boyutlarda özel uzmanlık bilgisiyle donatılmış ve belirli mesleki niteliklere sahip olmayı gerektiren eğitim ve öğretim ilgili bir uğraş alanı olarak tanımlanmaktadır (Şişman & Acat, 2003; Ünsal, 2021). Öğretmen, görev yapmakta olduğu eğitim kurumunda bilgi, görgü ve davranışları ile örnek olarak eğitim vermekte olduğu kişilerin öğrenme yaşantılarına rehberlik eden kişi olarak tanımlanmaktadır. Farklı yöntem ve tekniklerden kullanarak eğitiminden sorumlu olduğu kişilerin öğrenme

Öner Gülbahçe¹

How to Cite This Article

Gülbahçe, Ö. (2024). “Öğretmen Adaylarının Empati Düzeyleri ile Proaktif Kişilik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:10, Issue:11; pp:2135-2141. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14218448>

Arrival: 05 October 2024

Published: 26 November 2024

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Doç. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Ağrı, Türkiye. ORCID: 0000-0002-3565-0877

yaşantıları düzenler ve istedik davranışları kazanıp kazanmadığını değerlendirir (Fidan & Erden, 1994; Akt, Gül, 2004).

Toplumların yaşamlarını sürdürebilmesi ve kültürel değerlerini kendisinden sonraki kuşaklara aktarabilmesi için eğitilecek olan bireylerin eğitiminden sorumlu olan eğitim kademesinde rol alan öğretmenlere etkin rol düşmektedir. Bu neden dolayı öncelikli olarak toplumlari ve bireyleri amaçlarına ulaştırabilecek nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesi önemli bir unsur olacağı söylenebilir. Öğretmen yetiştiren programlarda öğretmenlerde istenilen becerilerin kazandırılması gerekmektedir.

Bu düşüncelerden yola çıkarak bu çalışmamızda öğretmenlik mesleğine aday olan öğretmen adaylarının empati ve proaktif kişilik özelliklerini incelemek, empati ve proaktif kişilik arasındaki ilişki düzeyini belirlemek amaçlanmıştır. Her iki kavramda eğitim sürecinde öğrencilerle ve diğer meslek arkadaşlarında ilişkilerinde önemli bir yer tutmaktadır.

Empati, kişinin diğer kişinin bakış açısıyla olaylara bakıp onun duygu ve düşüncelerini doğru bir şekilde anlayabilmesi, hissetmesi ve bu duyguları karşısındaki kişiye iletebilmesidir Empati, insanın kendini karşısındaki kişinin yerinde düşünerek karşısındakinin duygu ve düşüncelerini doğru bir şekilde algılayabilmesidir (Dökmen, 2005; Dursun, 2024). Bireyler arası ilişkilerin temelini sosyal ilişkiler oluşturmaktadır. Sosyal etkileşimleri sağlıklı biçimde sürdürebilmek için bazı kuralları yerine getirilmesi gerekmektedir. Kişiler arası ilişkilerde empati sosyal etkileşimleri kolaylaştırıcı bir etkiye sahip olduğu düşünülebilmektedir (Tozoğlu, Bayraktar & Gülbahçe, 2016). “Empati, bireylerin ailede başlayıp eğitim sürecinde devam eden bir süreçtir. Empatide duygusal alışveriş vardır ve anne aile ortamında empatisi yüksek olan kişidir. Kimi araştırmacılar empatinin doğuştan olduğunu kimisi ise sonradan kazanılan ve eğitim yoluyla geliştirilebilen bir olgu olduğunu savunmaktadırlar” (Bayrak Ayaş vd., 2016).

Proaktiflik, mevcut durumları geliştirmek veya yeni durumlar oluşturabilmek için etkin bir biçimde bilinçli olarak sorumluluk üstlenmektir. Proaktif özelliğe sahip olan kişiler, imkânları belirler ve sorumluluk alırlar, uygulamaya geçerler ve dedefleri doğrultusunda istenilen değişim oluşana kadar çaba gösterirler. Proaktif davranışlar, kısıtlamalara ve engellere takılmadan, kısıtlamaları ve engellemeleri ortadan kaldırmak için ortaya konulan bilinçli davranışlardır (Judge & Robbins, 2013; Karabatak, 2018). Proaktif kişilik sergileyen kişiler etkileşim yeteneği yüksek bir bakış açılarındadır ve sürekli olarak içinde buldukları koşulları ve durumları belirledikleri amaçlar doğrultusunda biçimlendirmek ve karşılaştıkları zorluklarla başa çıkmak için çaba gösterebilmektedirler (Fuller, Hester & Cox, 2010). Bu anlamda proaktif kişilik özelliğine sahip olan bireyler, buldukları çevresindekileri etkileyen davranışları başlatma ve devam ettirme eğilimindedirler (Uncuoğlu Yolcu & Çakmak, 2017; Dursun, 2024). Crant, (2000) proaktif davranışa sahip olan bireyler içinde buldukları koşullara pasif bir şekilde uyum sağlamaktan kaçınacak davranışlar sergilemektedirler. Proaktif davranışlar ise farklı biçimlerde kavramsallaştırılarak, ölçülebilir (Er & Aydemir, 2022).

Araştırma sürecinde araştırma yapmış olduğumuz öğretmen adayları yarının öğretmenleri olarak görev alabileceklerdir. Bu neden dolayı öğretmen adaylarına belirlenen hedefler doğrultusunda istenilen davranış özellikleri kazandırılması gerekliliği dikkate alınmalıdır. Bu neden den dolayı çalışmamızda çıkan sonuçlar dikkate alınarak ideal öğretmenlerin yetiştirilmesi için empati ve proaktif kişilik gibi benzer davranışların incelenmesi ve bu doğrultuda öğretmen adaylarına veya öğretmenlere olumlu katkı sağlayacak öneriler sunulması düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, ilişkisel tarama araştırmasıdır. “İlişkisel tarama, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek ve neden-sonuç ile ilgili ipuçlarına ulaşmak amacıyla yapılan araştırma modelidir” (Büyüköztürk vd., 2012; Karasar, 2017).

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu, Türkiye’de Erzurum ili Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesinin farklı bölümlerinde öğrenim gören 211 kadın 84 erkek olmak üzere toplam 295 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırma verileri araştırmacı tarafından araştırmaya gönüllü katılan bireylere yüz uygulanarak toplanmıştır. Araştırma grubunu belirlemede kolayda örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yönteminde araştırmacıların, hedef kitledeki örnek bireylere ulaşılması kolay ve araştırma için uygun ve gönüllü bireylerden seçimi için uygundur (Gravetter & Forzano, 2012).

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmacı tarafından belirlenen kişisel bilgi formu (cinsiyet ve sportif aktivite yapma durumu), ikinci bölümde Spreng, Kinnon, Mar ve Levine (2009) tarafından geliştirilmiş, Totan, Doğan ve Sapmaz (2012) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Toronto empati ölçeği ve Seibert, Crant ve Kaimer (1999) tarafından geliştirilen Akın vd. (2011) tarafından Türkçeye uyarlanan Proaktif Kişilik Ölçeği kullanılmıştır.

Toronto Empati Ölçeği

Toronto Empati Ölçeği “Spreng, Kinnon, Mar ve Levine (2009) tarafından geliştirilmiş Totan, Doğan ve Sapmaz (2012) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış 13 maddelik, 5'li likert tipinde tek boyutlu bir ölçektir. Ölçeğin iç tutarlık güvenilirlik katsayısı .79 olarak bulunmuştur. Ölçekteki 1, 3, 5, 7, 8, 9, 11 ve 12 numaralı sorular ters şekilde değerlendirilmeye alınmaktadır. Toplam puan 13 ile 65 arasında değişmektedir. Yüksek puanlar yüksek empati düzeyine işaret etmektedir (Totan, Doğan & Sapmaz, 2012).” Çalışmamızda elde edilen verilere ait empati ölçeğinin güvenilirlik Cronbach's Alpha değerleri tablo 1'de sunulmuştur

Proaktif Kişilik Ölçeği

Proaktif Kişilik Ölçeği “Bateman ve Crant (1993) tarafından geliştirilen ve 17 maddeden oluşan Proaktif kişiliği ölçeğinin, daha sonra Seibert, Crant ve Kaimer (1999) tarafından 10 maddelik kısaltılmış versiyonu geliştirilmiştir. Akın vd. tarafından 2011 yılında Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek 5'li likert tipinde (1.Kesinlikle katılmıyorum, 2.Katılmıyorum, 3.Ne Katılıyorum ne de katılmıyorum, 4.Katılıyorum, 5.Kesinlikle katılıyorum) ve tek boyuttan oluşmaktadır. Yükselen puanlar yüksek proaktif kişilik özelliklerine işaret etmektedir (Akın vd., 2011).” Çalışmamızda elde edilen verilere ait proaktif kişilik ölçeğinin güvenilirlik Cronbach's Alpha değerleri tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Empati ve Proaktif Kişilik Ölçeklerinin Güvenirlik Cronbach's Alpha değerleri

Ölçekler	Madde sayısı	Cronbach's Alpha
Empati	13	,820
Proaktif Kişilik	10	,823

Empati ölçeği için ($\alpha = ,820$) ve Proaktif kişilik ölçeği için ($\alpha = ,823$) olarak bulunmuştur. “Cronbach's Alfa Katsayısının değerlendirilmesinde uyulan değerlendirme ölçütü; $0,80 \leq 1,00$ yüksek derecede güvenilirdir” (Alpar, 2013). Sonuç olarak her iki ölçekten elde edilen verilerin yüksek düzeyde güvenilir olduğu saptanmıştır.

Verilerin Analizi

“Verilerin analizine başlanmadan, verilerin homojenlik, normallik, doğrusallık ve durağanlık vb. varsayımları sağlayıp sağlamadığı test edilmeli ve bununla ilgili istatistiksel bilgilere yer verilmelidir. Bu bilgiler doğrultusunda araştırmacı hangi analiz tekniklerini uygulayacağını gerekçesiyle ifade etmelidir” (Tozoğlu & Dursun, 2020).

Tablo 2: Empati ve Proaktif Kişilik Ölçeklerinin Tanımlayıcı İstatistik Dağılımları

	Empati	Proaktif Kişilik
N	295	295
Mean	51,32	39,09
Median	53,00	39,00
Mode	57,00	38,00
Std. Deviation	7,47	5,43
Skewness	-,725	-,610
Kurtosis	,227	1,642

Tablo 2' de görüldüğü gibi Empati ve Proaktif kişilik ölçeklerinin çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde, Büyüköztürk (2014), Tabachnik ve Fidell (2007), George ve Mallery (2010) tarafından verilen (-1 ile +1; -1,5 ile +1,5; -2,0 ile +2, 0) aralığındaki veri setlerinin normal dağılım gösterdiği görülmüştür.

Normal dağılım gösteren verilerde parametrik testlerden katılımcıların empati ve proaktif kişilik düzeylerinde, cinsiyet ve sportif aktivite yapma durumlarına göre aralarındaki farklılaşmayı belirlemek için “Bağımsız Örneklem T-testi” uygulanmıştır. Katılımcıların empati düzeyleri ile proaktif kişilik düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla “Pearson korelasyon” analizleri yapılarak sonuçlar $p < ,050$ anlamlılık düzeyine göre değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümünde araştırma sürecinde elde edilen verilere ait araştırmanın amacı doğrultusunda uygulanan istatistik

analizler sonucunda elde edilen bulgulara ve yorumlar sunulmaktadır.

Tablo 3: Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	n	%
Kadın	211	71,5
Erkek	84	28,5
Toplam	295	100,0

Araştırma 211 kadın ve 84 erkek olmak üzere toplam 295 öğretmen adayı üzerinde yapılmıştır.

Tablo 4: Katılımcıların Sportif Aktivite Yapma Durumları

Sportif Aktivite Yapma	n	%
Evet	157	53,2
Hayır	138	46,8
Toplam	295	100,0

Katılımcılardan 157 kişi sportif aktivite yaptıklarını 138 kişi ise yapmadıklarını ifade etmişleridir.

Tablo 5: Cinsiyete Göre Katılımcıların Empati ve Proaktif Kişilik Düzeylerinin Karşılaştırılması (T Testi Sonuçları)

Ölçekler	Cinsiyet	n	\bar{x}	sd	t	p
Empati	Kadın	211	52,52	6,82	4,170	,000
	Erkek	84	48,31	8,20		
Proaktif Kişilik	Kadın	211	38,90	5,64	-,981	,327
	Erkek	84	39,58	4,86		

Empati ve proaktif kişilik düzeylerinde kadın ve erkek katılımcılar arasındaki farklılaşmayı belirlemek için yapılan t testi analizi sonucunda; empati düzeylerinde ($p; ,000 < ,050$) anlamlı farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Kadın katılımcıların empati düzeylerinin erkeklerden yüksek olduğu sonucu tespit edilmiştir. Proaktif kişilik düzeylerinde ise kadın ve erkek katılımcılar arasında ($p; ,327 > ,050$) farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 6: Sportif Aktivite Yapma Durumlarına Göre Katılımcıların Empati ve Proaktif Kişilik Düzeylerinin Karşılaştırılması (T Testi Sonuçları)

Ölçekler	Sportif Aktivite Yapma	n	\bar{x}	sd	t	p
Empati	Evet	157	51,70	7,71	,929	,354
	Hayır	138	50,89	7,18		
Proaktif Kişilik	Evet	157	39,24	5,17	,485	,628
	Hayır	138	38,93	5,73		

Empati ve proaktif kişilik düzeylerinde sportif aktivite yapan ve yapmayan katılımcılar arasındaki farklılaşmayı belirlemek için yapılan t testi analizi sonucunda; empati düzeylerinde ($p; ,354 > ,050$) ve proaktif kişilik düzeylerinde ($p; ,628 > ,050$) anlamlı farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 7: Katılımcıların Empati Düzeyleri ile Proaktif Kişilik Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Analiz Sonuçları

	r	p	n
Empati	,007	,903	295

Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının empati düzeyleri ile proaktif kişilik düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesinde yapılan korelasyon analiz sonuçları incelendiğinde ($p; < ,050$) düzeyinde anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır ($p; ,903 > ,050$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırma, öğretmen adaylarının empati düzeyleri ile proaktif kişilik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmaya katılan 295 (211 kadın, 84 erkek) öğretmen adayının empati ve proaktif kişilik düzeyleri, güvenilir ölçekler kullanılarak ölçülmüştür. Ölçeklerin Cronbach's Alpha değerleri 0.80'den büyük bulunmuş ve yüksek düzeyde güvenilir oldukları saptanmıştır. Bununla birlikte empati ve proaktif kişilik ölçeklerinin çarpıklık ve basıklık değerleri normal dağılımını işaret etmekte ve parametrik testlerin kullanımını mümkün kılmaktadır.

Araştırma bulguları, cinsiyet ve sportif aktivite yapma durumuna göre katılımcıların empati ve proaktif kişilik düzeylerinde farklılık olup olmadığını da incelemektedir. Cinsiyet açısından yapılan analizlerde, kadın katılımcıların empati düzeylerinin erkek katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu ($p < ,050$) belirlenmiştir. Ancak, proaktif kişilik düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma gözlenmemiştir ($p > ,050$). Şallı (2024) tarafından İstanbul'daki bir devlet üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adayları üzerinde yapılan çalışmada, kadın öğretmen adaylarının empati eğilimlerinin erkeklerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde,

2023-2024 eğitim-öğretim yılında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen çalışmada da kadın öğretmen adaylarının empati seviyelerinin erkek öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Dursun, 2024). Duru (2002), Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 402 öğrenci (248 kız, 154 erkek) üzerinde yaptığı çalışmada, empatik beceriler açısından kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark olduğunu saptamıştır. Araştırma sonuçları, kız öğrencilerin empati eğilimlerinin erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, Bozkurt (1997) tarafından Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ve Fen Fakültesi'nin çeşitli lisans programlarına devam eden 812 öğrencinin empati eğilim düzeylerini ölçmek amacıyla gerçekleştirilen araştırmada da kız öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Özellikle Edebiyat Fakültesi öğrencileri arasında yapılan karşılaştırmada, kız öğrencilerin empati düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Tüm bu bulgular, literatürdeki çalışmalarla uyumlu olarak, empati konusunda cinsiyet farklılıklarının varlığını pekiştirmektedir. Dolayısıyla, empatik becerilerin geliştirilmesi ve öğretmen adayları arasındaki empati düzeylerinin artırılması için kadın ve erkek katılımcılar arasındaki bu farklılıkların dikkate alınması önem arz etmektedir. Öğretmen ve spor bilimleri fakültesi öğrencileri arasında cinsiyet değişkenine dayalı olarak proaktif kişilik alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farkın bulunmadığını ortaya koyan araştırmalar ile elde ettiğimiz bulgular arasında bir uyum söz konusudur (Karabatak, 2018; Özkurt, 2015).

Sportif aktivite yapma durumu açısından yapılan analizlerde ise, empati ve proaktif kişilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($p > .050$). Bu bulgu, sportif aktivite yapma durumunun empati ve proaktif kişilik düzeylerini etkilemediğini göstermektedir. Öğretmen adaylarının sportif aktivite yapma durumları ile empati düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (Dursun, 2024). Beyaz (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının spor yapma durumları ile empati becerileri ve eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Benzer şekilde, öğretmen adayları üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada, sportif aktivite yapma durumları ile iletişim becerilerinin duygusal boyutunda bir farklılık gözlemlenmemiştir (Han vd., 2024). Garcia Lopez ve Gutierrez (2015), spor eğitimi modeli çerçevesinde ilk ve ortaokuldaki İspanyol öğrencilerin empati davranışlarını incelemiş ve araştırma sonuçları, empati ile spor eğitimi modelinin başlangıç ve bitiş testleri arasındaki ölçümlerde herhangi bir değişiklik yaşanmadığını ortaya koymuştur. Kırımoğlu ve arkadaşları (2016) tarafından yürütülen çalışmada ise, spora katılan ve katılmayan üniversite öğrencilerinin empati davranışları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Ayrıca, Yiğiter ve Kuru (2014) tarafından yüzme sporcusu olan bireylerle yüzme sporcusu olmayan bireylerin empati becerilerinin farklılıklarını araştırdığı kesitsel çalışmada da iki grup arasında empati becerileri açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öte yandan, Dursun, Tozoğlu ve Kan (2024) tarafından yapılan çalışmada sportif aktivite yapan öğrencilerin proaktif kişilik düzeyleri sportif aktivite yapmayanlardan daha yüksek çıktığı bulunmuştur.

Empati ve proaktif kişilik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirilen korelasyon analizi, iki değişken arasında anlamlı bir bağ olduğunu göstermiştir ($r = .903$, $p < .050$). Elde edilen $r=0.903$ değeri, empati ve proaktif kişilik arasında yüksek bir pozitif ilişki bulunduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, empati düzeyi yüksek bireylerin proaktif özellikler sergileme eğiliminde olduğunu işaret eder. Empati kurma yeteneği gelişmiş kişiler, çevrelerine karşı daha duyarlı olup, etkileşimde bulunma isteği taşıyarak proaktif davranışlar göstermeye daha yatkındır. Özellikle öğretmenler için bu durum son derece önemlidir. Öğrencilerin duygularını ve bakış açılarını anlayabilen öğretmenler, onların ihtiyaçlarını kavrayarak bu ihtiyaçları karşılamak için çaba gösterirler. Böylece, öğrenciler öğrenmeye, yaratıcılığa ve paylaşmaya odaklanabilirler. Duygusal yakınlık, öğretmenin öğrenmeyi artıran veya kısıtlayan gizli faktörleri keşfetmesini sağlar. Cooper (2002) tarafından da ifade edildiği üzere, empati kuramayan öğretmenler, öğrencilerin duygularını göz ardı ederek grup içinde motivasyonu düşüren bir etki yaratabilirler. Bir eğitim kurumu olarak okullarda öğretmenlerin proaktif kişilik özelliklerine sahip olmaları, örgütsel etkililiği artıran kritik bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Proaktif kişilik özellikleri taşıyan öğretmenler, girişimci bir bakış açısına sahip olup, fırsatları değerlendirme konusunda yetkin, yeniliklere açık ve sürekli kendini geliştirmeye çalışan bireylerdir (Gür Erdoğan & Arsal, 2015). Eğitim alanında planlanan değişimlerin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi, öğretmenlerin bu proaktif kişilik özellikleri ile doğrudan ilişkilidir (Bozbayındır & Alev, 2018). Sonuç olarak, empati ve proaktiflik, eğitim ortamındaki etkililiği artırmak için birbirini tamamlayıcı unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Eğitimdeki etkililiği artırmak için öğretmenlerin hem empati kurabilme yeteneğinin hem de proaktif bir yaklaşım sergilemelerinin geliştirilmesi gerektiği açıktır. Bu bağlamda, eğitim programlarının ve mesleki gelişim fırsatlarının, öğretmenlerin bu iki önemli özelliği geliştirmelerine yardımcı olacak şekilde tasarlanması önemlidir. Özellikle spor alanında yapılan faaliyetler, bu becerilerin geliştirilmesine katkı sağlayabilir. Toplumsal bir etkinlik olarak spor, insanların bir araya gelmesini teşvik eder ve geniş katılımı kolaylaştırır (Han, 2024). Spor, bireylerin sosyal etkileşimlerini artırarak empati düzeylerini ve proaktif davranışlarını pekiştirebilir. Sporun, bireyler arasındaki sosyal bağları güçlendirdiği ve ekip

çalışmasını teşvik ettiği düşünüldüğünde, öğretmen adaylarının spor etkinliklerine katılımlarının desteklenmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır. Bu yaklaşım hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin gelişimini destekleyecek ve eğitim ortamlarını daha verimli hale getirecektir.

Öneriler

- ✓ Eğitim Programları: Empati ve proaktif kişilik becerilerini geliştiren müfredatlar eklenebilir.
- ✓ Atölye Çalışmaları: Duygusal zekâ ve empati üzerine pratik atölyeler düzenlenebilir.
- ✓ Mentorluk Programları: Deneyimli öğretmenler ile mentorluk ilişkileri kurulabilir.
- ✓ Spor Aktiviteleri: Empatiyi artırıcı spor etkinlikleri teşvik edilebilir.
- ✓ Araştırma: Bu konularda daha fazla araştırma yapılması desteklenebilir.

KAYNAKÇA

- Akın, A., Abacı, R., Kaya, M., & Arıcı, N. (2011, Şubat). Kısaltılmış proaktif kişilik ölçeği'nin (KPÖ) Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliği. *3.Uluslararası Eğitim Bilimleri Konferansına sunulan bildiri*, Famagusta, Kıbrıs.
- Alpar, R. (2013). *Uygulamalı çok değişkenli istatistik yöntemler* (4. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bayrak Ayaş, E., İnan, H., kartal, M., & Gacar, A. (2016). Spor Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Empati Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından Karşılaştırılması. *The Journal of Academic Social Science Studies*. Number: 53, s. 459-466.
- Beyaz, Ö. (2016). *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde Öğrenim Gören Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeylerinin İncelenmesi*. (Tez No. 440356) [Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Bozbayındır, F., & Alev, S. (2018). Öğretmenlerin öz yeterlilik, proaktif kişilik ve değişime açıklık algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), s. 293-311.
- Bozkurt, A. (1997). *Cinsiyetleri, Fakülteleri ve Uyum Düzeyleri Farklı Hacettepe Üniversitesi Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeyi*. (Tez No.63708) [Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Çilenti, K. (1988). *Eğitim teknolojisi ve öğretim (3.baskı)*. Kadioğlu Matbaası.
- Cooper, B. (2002). *Teachers as moral models? The role of empathy in teacher/pupil relationships*. Leeds Metropolitan University.
- Dökmen, Ü. (2005). *İletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dursun, M. (2024). Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri ve Empati Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Herkes için Spor ve Rekreasyon Dergisi*, 6(3), s. 229-236.
- Dursun, M., Tozoğlu, E., & Kan, E. (2024). Öğretmen Adaylarının Proaktif Kişilik Düzeyleri ile Liderlik Yönelimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 29(4), s. 258-266.
- Duru, E. (2002). Öğretmen Adaylarında Empatik Eğilim Düzeyinin Bazı Psikososyal Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(12), s. 21-35.
- Er, E., & Aydemir, A. (2022). Eğitim fakültesi öğrencilerinin proaktif kişilik özellikleri ile öz kontrol ve akademik mükemmeliyetçilikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (12), s. 409-425.
- Fuller, J. B., Hester, K., & Cox, S. S. (2010). Proactive personality and job performance: exploring job autonomy as a moderator. *Journal of Managerial Issues*, 22(1), s. 35-51.
- García-López, L. M., & Gutiérrez, D. (2015). The effects of a sport education season on empathy and assertiveness. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 20(1), s.1-16.
- George, D., & Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference*. 11.0 update (4th ed.). Boston: Allyn & Bacon.

- Gravetter, J. F., & Forzano, L. B. (2012). *Research methods for the behavioral sciences* (4. Baskı). USA: Linda Schreiber-Ganster.
- Gül, G. (2004). Birey toplum eğitim ve öğretmen. *HAYEF Journal of Education*, 1(1).
- Gür Erdoğan, D., & Arsal, Z. (2015). Öğretmen Adaylarının Akademik Branş Memnuniyetleri ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelme ve Kariyer Geliştirme Arzuları Arasındaki İlişki. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (4), s.147-171.
- Han, M. T. (2024). Relationship Between Psychological Adjustment and Athlete Mental Health Continuity. *Herkes için Spor ve Rekreasyon Dergisi*, 6(3), s. 323-333.
- Han, M. T., Kan, E., Siner, E., Tozoğlu, B., & Sepil, Y. (2024). Investigation Of the Relationship Between Pre-Service Teachers' Psychological Capital Levels and Emotional Communication Skills. *Herkes için Spor ve Rekreasyon Dergisi*, 6(3), s. 219-228.
- Karabatak, S. H. (2018). Öğretmenlerin proaktif davranış düzeyleri ile beş faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mecmua*, (5), s. 48-64.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. Nobel Yayınları.
- Kırmoğlu, H., Gezer, E., Deveci, A., & Gülle, M. (2016). An investigation related to the aggression and empathic tendency levels of the university students according to their genders and sport education Üniversite öğrencilerinin cinsiyet ve spor eğitimi alma durumlarına göre saldırganlık ve empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 13(3), s. 5623-5635.
- Özkurt, B. (2015). *Beden eğitimi spor yüksekokulunda okuyan öğrencilerin proaktif kişilik özellikleri ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Tez No. 395340) [Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi, Niğde]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Şallı, D. (2024). Öğretmen Adaylarının Sınıf Yönetimi Algısı ve Empatik Yönelimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 9(1), s. 117-125.
- Şişman, M., & Acat, M. B. (2003). Öğretmenlik Uygulaması Çalışmalarının Öğretmenlik Mesleğinin Algılanmasındaki Etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), s. 235–250
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics*. Boston: Pearson Education, Inc.
- Totan, T., Doğan, T., & Sapmaz, F. (2012). The Toronto Empathy Questionnaire: Evaluation of psychometric properties among Turkish university students. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 46, s.179-198.
- Tozoğlu, E., & Dursun, M. (2020). *Spor bilimlerinde bilimsel araştırma süreci*, Editör; Gökmen, Ö. Spor & Bilim, İstanbul: Efe Akademi Yayınevi. s.7-23.
- Tozoğlu, E., Bayraktar, G., & Gülbahçe, Ö. (2016). The investigation of empathic tendencies of uefa classification football coaches. *International Journal of Sport Culture and Science*, 4(3), s.267-276.
- Ünsal, S. (2021). Öğretmenlik Mesleğinin Tanımı, Önemi ve Öğretmenlerin Değişen Rollerine Üzerine Nitel Betimsel Bir Araştırma. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(42), s.1481-1504.
- Yigiter, K., & Kuru, M. (2014). A comparative study on empathy skills of kid swimmers and non-swimmers. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 152, s. 476-479.